

ԷԴՎԱՐԴ ՄԻՐԶՈՅԱՆ  
ՎՈԿԱԼ ԱՏԵՂԲԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ЭДВАРД МИРЗОЯН  
ВОКАЛЬНЫЕ ПРОИЗВЕДЕНИЯ

*EDVARD MIRZOYAN  
VOCAL COMPOSITIONS*

Вокал.  
14-63

Ե. ԶԱՐԵՆՑԻ ԱՆՎԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՐՎԵՍԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

# ԷԴՎԱՐԴ ՄԻՐԶՈՅԱՆ

ՎՈԿԱԼ ԱՏԵՂԲԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆԵՐ

ЭДВАРД МИРЗОЯН  
ВОКАЛЬНЫЕ ПРОИЗВЕДЕНИЯ

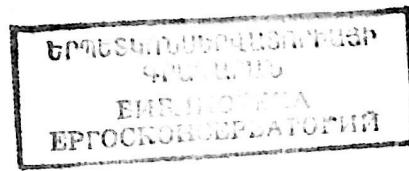
EDVARD MIRZOYAN  
VOCAL COMPOSITIONS

35450

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՐՎԵՍԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՐԵՎԱՆ • ЕРЕВАН • YEREVAN

2009



ՀՏԴ 784 (479.25)

ԳՄԴ 85.314(2Հ)

Մ 763

Գլուխի հրատարակությունը հովանավորել է  
պոլսահայ անվանի կոմպոզիտոր նորոգ հանգուցյալ  
ՍԻՐՎԱՐԴ ԳԱՐԱՍԱՆՈՒԿԸ

### ՄԻՐԶՈՅԱՆ ԷԴՎԱՐԴ

Մ 763 Վոկալ ստեղծագործություններ, Եր.: ԳԱԹ հրատարակչություն, 2009. 72 էջ:

Գիրքն ընդգրկում է նշանավոր կոմպոզիտոր Է. Սիրզյանի մեներգային և խմբերգային ստեղծագործությունները:

ԳՄԴ 85.314 (2Հ)

ISMN 979-0-9013403-7-4

© Էդվարդ Սիրզյան, 2009 թ.



Միրվարդ Գարամանուկ և Եղվարդ Միրզոյան

Վաղեան բարեկամ Ջևոնյա Շիրվանյան ջայռին  
Ճաշկույտ Տիգրանի հուշարձակության կոնցեպցիոն  
օբյեկտների մեջ ուժը Շիրվանյան առաջնական  
առ ծաղկությունը՝ մաս առաջ երանելու գործությունը՝  
Կիրարդ Արքունություն

## ՆԱԽԱԲԱՆ

Երկար ժամանակ արդի հայ կոմպոզիտորների նախապետը համարվող Էդվարդ Սիրզոյանը ծնվել է Գորիում (Վրաստան), 1921 թվականի մայիսի 12-ին: Նախնական երաժշտական կրթությունն ստացել է Երևանի Սպենդիարյանի անվան երաժշտական դպրոցում, այնուհետև՝ Երևանի կոնսերվատորիայում: Հետագայում կատարելագործվել է Մոսկվայում: 1956-ին ընտրվել է Հայաստանի կոմպոզիտորների միության նախագահ, այդ պաշտոնում մնացել է մինչև 1991 թվականի վերջը: Ներկայում Սիրզոյանը Երևանի կոնսերվատորիայի կոմպոզիտայի պրոֆեսոր է և Հայաստանի աղադրության ֆոնդի նախագահը:

Սիրզոյանն արժանացել է Խորհրդային Սիմուռքան և Հայաստանի ժողովրդական արտիստի կոչման, պարզեատրվել Լենինի շքանշանով, Մովսես Խորենացու մեդալով, Սուրբ Սահմանական պատվով, բուլղարական Կիրիլի և Սեֆոդի շքանշաններով, Լեռնարդո դա Վինչիի անվան եվրոպական մրցանակաբաշխության մեդալով՝ ժողովուրդներին մատուցած մեծագույն ծառայությունների համար և այլ պարզեաներով:

Սիրզոյանի ատեղծագործական ժառանգությունը համեմատաբար փոքր է, սակայն մեծապես ներկայանալի, որը նուրբ քնարականությունը միավորում է ուժեղ դրամատիզմի հետ: Նրա ատեղծագործությունները կարելի է բնորոշել որպես նոր դասական՝ ձևային կառուցվածքի և հնչյունային ձևակորման պատճառով: Նրա որոշ երկերը՝ լարային կվարտենոր, բավշութակի համար գրված սոնատը, սիմֆոնիան լարայինների և լիտավորների համար, էպիտաֆիան, հեղինակին աշքի ընկնող տեղ են ապահովել միջազգային երաժշտական աշխարհում:

Սույն հատորն ընդգրկում է Էդվարդ Սիրզոյանի վոկալ երկերը՝ թե՛ մեներգային, թե՛ երգչախմբային: Սիրզոյանը մեղեդի հորինելու մեջ բացառապես օժտված կոմպոզիտոր է: Նրա կանոնական հատկանշական են իրենց գեղեցկությամբ և քարշությամբ: Դաշնամուրային մասի կառուցվածքը մոտենում է նվագախմբայինին, այն ակտիվ է, ինչպես և արձագանքող: Տեքստերի ընտրության հարցում Սիրզոյանի ճաշակը գերազանց է, երաժշտության և բանաստեղծության միջև հարաբերակցության արդյունքում սուացվում է հրաշալի մերգրավակածություն:

Սիրզոյանի առաջին ոռմանաը՝ «Ասում են թե», գրվել է 1939-ի աշնանը: Ավետիք Իսահակյանի (1875–1957) բանաստեղծությունն արտահայտում է Սիրզոյանի զգացմունքները մի 16-ամյա աղջկա հանդեպ. այն արտացոլում է կոմպոզիտորի հիասքափությունը, քանի որ նրա սերն անպատասխան էր մնացել: «Ասում են թե»-ին հետևեց «Երազ տեսա»-ն, գրված 1941-ին, նույնական համար կատարում է Սիրզոյանի այս քերթվածը երգ է դարձրել, որովհետև «ուղղակի բանաստեղծությունը դուրս եկավ»: Առաջին ստեղծագործության մեջ երիտասարդ կոմպոզիտորն արտահայտել է անհույս կիրքը, երկրորդում, ամբողջական զգացմունքային հակադրության մեջ՝ ողջախոհ կերպով զաված զգացմունքը:

Նույն տարին, 1941-ի հուլիսան մի օր, երբ Երկրորդ աշխարհամարտը նոր էր սկսվել, Սիրզոյանի հայրը՝ կոմպոզիտոր Սիրզոյանը Սիրզոյանը (ազգանուն տարբերությունը գրության աղավաղման արդյունք է), տուն է եկել՝ բերելով Ազատ Վշտունու (1894–1958) «Հայրենիքն է կանչում» բանաստեղծությունը և որդուն առաջարկել երաժշտություն գրել դրա հիման վրա: Խորապես տպափորված բանաստեղծությունից՝ Սիրզոյանը երգ է հորինել և տարել Կոմպոզիտորների միություն: Ցավոք, ստեղծագործությունը խստորեն քննադատել են (նաև իր ուսուցիչ Վարդգես Տալյանը՝ բավարար չափով հայկական կամ բավականին հետաքրքրական չլինելու համար:

Պատմելու մեծ ձիրքով օժտված Սիրզոյանը շարունակում է. «Մի քանի օր հետո ես փողոցում հանդիպեցի պետական ռադիոյի երգչախմբի ղեկավար Կարո Զաքարյանին, որն ինձ հարցրել էր, թե պատերազմի հետ կապված նոր երգ ունե՞մ գրած: Կարծես թե չունեմ,—

պատասխանեցի ես, – քաջի մի երգից, որը Կոմպոզիտորների միությունը քննադատեց»: «Այդ քննադատված երգը տուր ինձ», – ասել է Զաքարյանը: Զարմացա, երբ հաջորդ օրը Զաքարյանի երգչախմբի բաժերից մեկը՝ Ալխազյանը, մոտեցավ ինձ ու ասաց. «Վայ, եղ ինչ լավ երգ ես գրել»: Երեկ տվեցի Կարո Զաքարյանին, այսօր արդեն գովում են: Միանգամից սովորեցին, միանգամից էլ կատարեցին»:

Երգի խմբերգային տարրերակը ճանաչում ձեռք բերեց ողջ Խորհրդային Հայաստանում: Այն կատարեցին և՝ դպրոցներում, և՝ երգչախմբերը, հաճախ հնչում էր ուղիղով: Պետք է նշել, որ 1942-ին Կոնստանտին Սարաջյանը հանձնարարել է Ալեքսանդր Հարությունյանին գործիքավորել այն՝ էլ ավելի տոնական հնչեցնելու համար: Այդ ժամանակ Միրզոյանը գտնվում էր բանակում՝ Լենինականում (այժմ՝ Գյումրի) և չէր կարող անձամբ կատարել գործիքավորումը: Ցավոք, նվազախմբային պարտիտուրն այժմ կորած է:

Այդուհանդեռձ, Միրզոյանը փայլում հիշում է այն օրը, երբ ուղիղով խորհրդային բանակի գերազույն զորահրամանատարը հայտարարել է գերմանական ուժերի դեմ հակահարձակման մասին: Հրապարակումից հետո հնչել է Խորհրդային Միության պետական օրիներգի հերինակ Ալեքսանդր Ալեքսանդրովի հոչակալվոր հայրենասիրական երգը՝ «Մրբազ պատերազմը»: Միրզոյանը հպարտությամբ շարունակում է. «Ուստե՛ն հաղորդագրությունից երկու ժամ անց հնչում էր հաղորդագրությունը հայերեն թարգմանությամբ, որից հետո «Մրբազ պատերազմ» փոխարեն հնչեց իմ «Հայրենիքն է կանչում» երգը»:

1944-ին Միրզոյանը ստեղծել է մի նոր ոռման՝ «Դու հասկացար», Վահան Տերյանի (1885–1920) խոսքերով: Այս անգամ Միրզոյանը գրավված է եղել մի կնոջով, որի հետ մտերիմ է եղել: Ուստեսը երկար ժամանակ չէր կատարվում: Կոմպոզիտորը մեծ հուզմունքով է հիշում, թե ինչպես է ինքը ոռմանը լսել Էլիզաբեթ Փեղլիվանյանի կատարմանը Լու Անջելեսում: «Նա երգը այնպես կատարեց, որ առաջին անգամ կյանքում մտածեցի, որ «Իզուր չէ, որ այս ոռմանը գրել եմ, չեմ փոշմանում»: Խսկապես, «Դու հասկացար»-ը սիրո ցնծություն և նվիրում է, որ բարձրաձայն գոչում է՝ ճանաչվելու և իրականանալու համար:

Սեկ այլ հետաքրքրական պատմություն կապված է «Գարնան երգի» հետ, որը ժողովրդական երգի մշակում էր՝ գրված Ժողովրդական ստեղծագործության տաճ համար: «Հերթական աշխատանք էր, քայլ հետո առանձնապես չէի հիշում այն, – ասում է Միրզոյանը: – Տարիներ անց մի օր Ուուրեն Ահարոնյանը (այժմ՝ Բորոյին քայլակի առաջին ջութակը) ինձ հարցրեց, թե գարնան մասին երգ ունե՞մ: Ասացի՝ ոչ: «Խսկ ես ձեզ կապացուցեմ, որ գրել եք», – կատակով պատասխանեց Ուուրենը: Ահարոնյանը, որը նոր էր վերադարձել Գերմանիայի Դեմոկրատական Հանրապետություն կատարած ուղևորությունից, ցույց տվեց ինձ մի ձայնապնակ, որտեղ ընդգրկված էր իմ «Գարնան երգը» աշխարհի տարբեր ազգերի 21 ժողովրդական երգերի հետ մեկտեղ, գերմաներեն թարգմանությամբ: Ուուրենը այդ ձայնապնակը տեսել էր Գերմանիայում մի երաժշտական խանություն և գնել էր, որպեսզի անակնկալ մատուցի ինձ: Մինչև հիմա չեմ հասկանում, թե ինչպես է այդ երգը ընկել Գերմանիա»:

«Ֆեստիվալային վալսը» գրվել է 1956-ին՝ Դեմոկրատական երիտասարդական փառատոնի առթիվ: Այդ օրերին Արվեստի գործերի տանը կայացած ժողովում, նվիրված երգի խնդիրներին, արվեստի գործերի վարչության պետ Հակոբ Խանջյանը բարձրացրել է հայ կոմպոզիտորների կողմից լավ երգերի պակասի հարցը: Ներկա է եղել բանաստեղծ Գեղամ Սարյանը (1902–1976): Խնչպես հիշում է Միրզոյանը. «Ես անմիջապես վերցրի մի մաքուր քուղը, նոտայի տողեր քաշեցի և գրեցի «Վալսի» մեղեղի մի քանի տակտը: Հանդիպման վերջում մոտեցա Սարյանին և խնդրեցի նրան տեքստ գրել իմ «Վալսի» համար: Նա սկզբում իրաժարվեց պատրաստի եղանակի համար խոսքեր գրել: Ամեն դեպքում համոզեցի Սարյանին, նրա տանը մասնակցեցի «Վալսի» խոսքերի ստեղծմանը: Ուստես առաջին անգամ կատարեց մեց-ցո-սոպրանո Տաթևիկ Սագանդարյանը, որին և նվիրել եմ այս երգը»:

Միրզոյանի մեկ այլ ոռնանսը՝ «Վերիուշը», գրվել է 1974-ի աշնանը Դիլիջանում, կոմպոզիտորների ստեղծագործական տաճը: Ինչպես Միրզոյանն է պատմում, մի օր նա կոմպոզիտոր Ալեքսանդր Աճեմյանի կոտեզում դաշնամուրով իմպրովիզացիաներ է կատարել: Աճեմյանը հավանել է երաժշտությունը և առաջարկել երգի վերածել: Քաջալերված Միրզոյանը բանաստեղծություն գրելու առաջարկով դիմել է Սլլվա Կապուտիկյանին (1919–2006), որն այդ ժամանակ հանգստանալիս է եղել Կոմպոզիտորների ստեղծագործական տաճը: Ինչպես Գեղամ Սարյանը, Կապուտիկյանը ևս սկզբում կտրականապես իրաժարվել է բանաստեղծություն գրել պատրաստի երաժշտության համար: Սակայն երբ Կապուտիկյանը լսել է մեղեղին՝ համաձայնվել է և գրել այդ երաժշտությանը համապատասխան մի գեղեցիկ, ինքնատիպ բանաստեղծություն: Այդ ժամանակվանից ի վեր ոռնանսը հաճախ է կատարվում: «Վերիուշ» իր անշտապ վալսի ռիթմով այնքան նրբորեն արտացոլում է գեղեցկության տեսքով աննկատելիորեն գրավված սիրահարի պարադրսալ մտքերը, որոնք կարող են նշանակել հիասքափություն կամ հիացմունք:

Մեկ այլ ուշագրավ պատմություն կապված է Եղիշե Չարենցի (1897–1937) և նրա բանաստեղծության հիման վրա Միրզոյանի երաժշտական հորինման հետ: 1977-ին բանաստեղծի ծննդյան 80-ամյակի առթիվ մրցույթ է հայտարարվել Չարենցի խոսքերով գրված լավագույն երգի համար: Բազմաթիվ մասնակիցների հետ Միրզոյանը նույնպես ներկայացրել է մի գործ՝ «Հիմա հիշում եմ», մի բանաստեղծություն, որը Չարենցը գրել է ընդամենը 23 տարեկանում: Մրցույթում երգը կատարեց տեսող Գեղամ Գրիգորյանը՝ Միրզոյանի նվազակցությամբ, և «Հիմա հիշում եմ»-ը շահեց առաջին մրցանակ:

Այնպես պատահեց, որ երգի դաշնամուրային մասը կորավ, և ստեղծագործությունը մնաց անհայտ ու երբեք չկատարվեց: Չաստ տարիներ անց, ստուգելով տաճը Եղած ձայներիցները, գտնվեց մեկը, որը պարունակում էր Գեղամ Գրիգորյանի հետ ոռնանսի փորձի ձայնագրությունը: Մեղեղին պահպանվել էր, իսկ դաշնամուրային մասը հեղինակը վերականգնեց նոր խմբագրությամբ:

Միրզոյանի վերջին երգային ստեղծագործությունը տարբեր շինացի բանաստեղծների չորս բանաստեղծությունների հիման վրա ստեղծված «Տարվա եղանակներ» երգաշարն է. «Գարուն»՝ Բո Ցզյու (772–846), «Ամառ»՝ Բո Պուի (1226–1306), «Աշուն»՝ Լի Բոյի (701–762) և «Ձմեռ»՝ Չժան Կեցզյու (1270–1348) խոսքերով: Դրանք հայերեն են բարգմանվել ոռնանսից՝ Մուկվայում 1984-ին հրատարակված մի ժողովածուից:

«Տարվա եղանակները» գրվել է մոտ 10 տարի՝ 1996–2006 թթ. ժամանակա-հատվածում: Ոճականորեն դրանք արմատապես տարբերվում են Միրզոյանի մյուս ստեղծագործություններից: Երաժշտությունը սուր է, խորհրդավոր և գուսապ: Մեղեղային լեզուն անկյունային է, ոիք միկ բարախյունը՝ շղածիգ, հարմոնիկ բառապաշարը՝ լարված և երաժշտական կառուցվածքը՝ նոսր: Տաղավորությունն այնուամենայնիվ, ապշեցուցիչ է: Տաղանդավոր արվեստագետ Դանիել Երաժիշտը կատարել է հայերեն բարգմանությունը (բացառությամբ «Գարուն»), որ կատարել է Հենրիկ Անանը: Մտեղծագործությունն ամբողջությամբ առաջին անգամ կատարել է Նունե Բաղալյանը 2006-ին, Միրզոյանի ծննդյան 85-ամյակի տոնակատարության ժամանակ:

Այս ներածությունը հիմնված է 2007-ի հունիսին Միրզոյանի հետ Զարաշամքի նրա ամառանոցում իմ կատարած հարցազրույցի հիման վրա: Այդ ժամանակ կոմպոզիտորը տակալին աշխատում էր խառը երգչախմբի համար նախատեսված a cappella ստեղծագործության հորինման վրա: Սույն հրատարակության ժամանակ Միրզոյանը դեռ շարունակում է աշխատել այդ երգչախմբային ստեղծագործության վրա:

## ПРЕДИСЛОВИЕ

Эдвард Мирзоян, который давно уже по праву считается патриархом современных армянских композиторов, родился в Гори (Грузия), 12 марта 1921 г. Начальное музыкальное образование получил в музыкальной школе имени Спендиаряна в Ереване, затем – в Ереванской консерватории. В дальнейшем совершенствовался в Москве. В конце 1956 г. был избран председателем Союза композиторов Армении и проработал на этой должности до конца 1991 г. Ныне Мирзоян – профессор ереванской консерватории по классу композиции и председатель Фонда мира Армении.

Эдвард Мирзоян удостоен звания народного артиста СССР и Армении, награжден орденом Ленина, медалью Мовсеса Хоренаца, орденом Святых Саака и Месропа, болгарским орденом Кирилла и Мефодия, медалью европейского конкурса имени Леонардо да Винчи за величайший вклад в дело народов мира и другими наградами.

Творчество Мирзояна, сравнительно небольшое по своему объему, но весьма значительное. Для него характерно сочетание изящной лиричности с сильным драматизмом. Применяемые им принципы формообразования и тональной структуры близки к неоклассицизму. Такие произведения Мирзояна, как струнный квартет, соната для виолончели, симфония для струнных и лягушек, эпитафия, значительно дополнили репертуар исполнителей во всем мире.

В данный сборник вошли вокальные произведения Мирзояна, как сольные, так и хоровые. Эдвард Мирзоян – композитор, обладающий исключительным мелодическим даром. Его кантилены отличаются красотой и нежностью. Фактура фортепианной партии близка оркестровой и активно перекликается с поэтическим текстом. У Мирзояна безусловный вкус в выборе литературного текста: взаимодействие между музыкой и поэзией доведено в его произведениях до совершенного взаимопроникновения.

Первый романс Эдуарда Мирзояна, "Асум ен те" ("Говорят что..."), был сочинен осенью 1939 года. Это произведение на стихи Аветика Исаакяна (1875–1957) отразило чувства Мирзояна к 16-летней девушке, его разочарование от безответной любви. За этим произведением последовал романс "Ераз теса" ("Мне снился сон"), сочиненный в 1941 году также на слова Аветика Исаакяна. "Мне просто очень понравилось стихотворение", – признался Мирзоян впоследствии. В первом сочинении молодой композитор выразил отчаяние безнадежной страсти, в то время как во втором его эмоция преобразилась по контрасту в целомудренное сдержанное чувство.

В том же 1941 году, в один из июльских дней, когда Великая Отечественная война уже началась, отец Мирзояна, композитор Микаел Мирзаян (разница в написании фамилии – результат искалечения) принес стихотворение Азата Вштуни (1894–1958) "Айреникн է канчум" ("Родина зовет") и предложил сыну сочинить к нему музыку. Глубоко тронутый текстом, Мирзоян вскоре сочинил песню и отнес ее в Союз композиторов. К сожалению, произведение было строго раскритиковано (в том числе и учителем Мирзояна Вардесом Таляном) из-за того, что оно не было признано в достаточной мере армянским и достаточно интересным.

Обаятельный рассказчик Мирзоян продолжает свой рассказ: "Через несколько дней я встретился на улице с Каро Закаряном, руководителем хора госрадио, который спросил, нет ли у меня новой песни на военную тему. "Вроде бы нет", – ответил я,

"кроме песни, которую в Союзе композиторов раскритиковали". "Дай мне эту раскритикованную песню", - сказал Закарян. Я был удивлен, когда на следующий день один из басов хора, Алхазян, мне с воодушевлением сказал: "Какую хорошую песню ты написал!" Я только вчера передал ее Каро Закаряну, а уже хвалят. Сразу выучили и сразу же спели".

Хоровой вариант песни в дальнейшем распространился по всей Советской Армении. Ее исполняли и в школах, и в хоровых коллективах, часто звучала по радио. Надо отметить, что в 1942 г. Константин Сараджев поручил Александру Арутюняну оркестрировать её, чтобы она звучала более торжественно. В то время Мирзоян был в армии в Ленинакане (ныне Гюмри) и не мог сделать инструментовку сам. К сожалению, оркестровая партitura была утеряна.

Тем не менее, Мирзоян ярко помнит тот день, когда генеральный военномокандующий советской армии сообщил по радио об ответной атаке немецким войскам. После декларации прозвучала знаменитая патриотическая песня «Священная война» Александра Александрова, автора государевенного гимна Советского Союза. Мирзоян продолжает с гордостью: «Через два часа после вышеупомянутого сообщения на русском языке боевой клич передали в армянском переводе, после чего вместо «Священной войны» прозвучала моя песня «Айреникн э канчум».

В 1944 г. Мирзоян написал новый романс, "Ду аскацар" ("Ты поняла"), на слова Ваана Теряна (1885–1920). В этот раз Мирзоян былвлечен женщиной, с которой он был близок. Долгое время романс не исполняли. С большим волнением композитор вспоминает о том, как ему довелось услышать этот романс в исполнении Элизабет Пехливанян в Лос Анджелесе. «Она так исполнила романс, что я впервые в жизни подумал: "Не зря я написал этот романс, ничуть не жалею об этом". Действительно, «Ду аскацар» – это песнь торжествующей любви, провозглашаемая для признания и претворения.

Другая интересная история связана с "Гарнан ерг" ("Весенняя песня"), которая является обработкой народной песни для Дома народного творчества. Это была очередная работа, так что потом я особенно не вспоминал ее», говорит Мирзоян. «Годы спустя скрипач Рубен Агаронян (ныне – первый скрипач квартета Бородина) спросил, есть ли у меня песня о весне. "Нет", ответил я. "А я докажу, что она у Вас есть», шутливо сказал Рубен и показал мне грампластинку с моей "Гарнан ерг" рядом с песнями 21 стран мира в немецком переводе». Он тогда только что вернулся из Германской Демократической Республики, куда ездил с гастролями и рассказал, что заметил этот диск в магазине грампластинок и купил ее, чтобы сделать мне сюрприз. До сих пор для меня загадка, как эта песня попала в Германию".

"Фестивалайн валс" ("Фестивальный вальс") был написан в 1956 г. к Международному Демократического фестивали молодежи. Во время собрания в Доме по делам искусств, заведующий управлением по делам искусств Акоп Ханджян говорил о недостаточном количестве хороших песен, сочиняемых армянскими композиторами. Присутствовал поэт Гегам Сарьян (1902–1976). Как вспоминает Мирзоян, "я сразу взял лист чистой бумаги, начертил нотный стан и набросил несколько тактов музыки "Вальса". В конце собрания подошел к Гегаму Сарьяну и попросил написать стихи для моей мелодии. Он сначала отказался сочинять слова для готовой музыки. Все же уговорил Сарьюна, у него дома я участвовал в создании текста для "Вальса". Первой исполнительницей песни стала Татевик Сазандарян (меццо-сопрано), которой посвящено это произведение".

Другой романс, "Верхуш" ("Воспоминание"), Мирзоян сочинил осенью 1974 года в Дилижане, в доме творчества композиторов. Как рассказывает Мирзоян, он в колледже композитора Александра Аджемяна сидя за роялем импровизировал. Музыка понравилась Аджемяну, который посоветовал Мирзояну написать песню. Вдохновленный Мирзоян попросил Сильву Капутикан (1919–2006), которая в то время отдыхала в Доме творчества композиторов, написать соответствующий текст. Как и в случае с Гегамом Сарьянном, Капутикан категорически отказывалась писать стихи на готовую музыку, но когда послушала мелодию, согласилась и написала прекрасное и оригинальное стихотворение. "Воспоминание" с его темпом медлительного вальса деликатно изображает парадоксальные мысли незаметно для себя очарованного красотой влюблённого, размышления, в которых звучат мелодия то ли разочарования, то ли очарования...

Другая интересная история связана со стихотворением Егише Чаренца (1897–1937) и сочиненной для него Мирзояном музыкой. В 1977 г. в связи с 80-летием рождения поэта, был объявлен конкурс лучшей песни на стихи Чаренца. Среди многочисленных участников Мирзоян представил свою песню – романс на текст "Има ишум ем" ("Теперь я вспоминаю") – стихотворения, написанного Чаренцом в 23-летнем возрасте. На конкурсе песня была исполнена тенором Гегамом Григоряном в сопровождении автора и получила первую премию.

Так случилось, что фортепианная партия песни потерялась, произведение осталось неизвестным и никогда не исполнялось. Спустя много лет проверяя записи аудиокассет, дома обнаружилась запись репетиции романса с Гегамом Григоряном. Мелодия сохранилась, а фортепианную партию восстановил автор уже в новой редакции.

Последняя вокальная композиция Мирзояна – цикл "Времена года" на стихи разных китайских поэтов: "Гарун" ("Весна") на слова Бау Жиу (772–846), "Амар" ("Лето") на слова Бау Пу (1226–1306), "Ашун" ("Осень") на слова Ли Бо (701–762) и "Дзмер" ("Зима") на слова Цзяна Кежиу (1270–1348). Эти стихи переведены с русского на армянский из одного московского сборника, изданного в 1984 г.

"Времена года" сочинялись примерно 10 лет – с 1996-го по 2006 год. Стилистически они радикально отличаются от всего остального творческого наследия Мирзояна. Музыка острыя, таинственная и сдержанная. Мелодика угловатая, ритмическая пульсация и гармонический язык напряжённые, а музыкальная фактура – разрежённая. Эффект, тем не менее, ошеломляющий. Армянский перевод стихотворений сделал талантливый музыкант Даниэль Еражишт, за исключением стиха "Гарун" ("Весна"), сделанным Генриком Севаном. Сочинение впервые полностью было исполнено Нунэ Бадалян (сопрано) в 2006 г. в дни празднования 85-летия Мирзояна.

Это предисловие основано на интервью, которое я провел с Мирзояном в июне 2007 года на его даче в Карабашбе. В то время композитор работал над произведением для смешанного хора a cappella. Сейчас, когда готовится к изданию этот сборник, Эдвард Мирзоян продолжает работать над этим произведением.

ШААН АРЦРУНИ

## FOREWORD

Long considered the dean of contemporary Armenian composers, Edvard Mirzoyan was born in Gori, Georgia, on May 12, 1921. Initially trained in Yerevan at the Spentiaryan Music School and graduated from the State Conservatory, Mirzoyan went on to Moscow to further refine his art. In late 1956 he was elected president of the Armenian Composers' Union, a position he held until 1991. He is currently a professor of composition at the Komitas State Conservatory, and president of the Peace Foundation of Armenia. He has been awarded the Lenin Prize, the People's Artist of Armenia Award, the Movses Khorenatsi, the St. Sahak & St. Mesrob Medals, the Bulgarian Order of Saints Cyril & Methodius, the Leonardo da Vinci Arts Award by the European Commission, among many others.

Mirzoyan's compositional output is relatively small but quite distinguished, combining graceful lyricism with intense drama. With its formal structure and tonal design, his style has been described as neoclassical, with underlying elements of Armenian folk music. Mirzoyan's *String Quartet*, *Cello Sonata*, *Symphony for Strings and Timpani*, and *Epitaph for String Orchestra* have become notable additions to the international music repertoire.

The present volume contains Edvard Mirzoyan's vocal output, both solo and choral. He is a wonderfully gifted melodist and some of his cantilenas are remarkably beautiful. The harmonies are vibrant yet essentially traditional and the piano part is active as well as reactive in that it leads the music forward. His choice of text is impeccable and the interplay between music and poetry results in a perfect integration.

Mirzoyan's first romance, "Asum en te" (They Say), was composed in 1939 on a poem by Avetik Isahakyan (1875-1957). It reflects Mirzoyan's sentiments towards a 16-year-old girl and expresses the disappointment the composer felt because of his unrequited love. Also based on a text by Isahakyan, "Yeraz tesa" (I Had a Dream) followed "Asum en te" in 1941. Mirzoyan set the poem to music because "I simply liked the verse." In the first composition, the young composer expresses despairing passion; in the second — in complete contrast — he expresses more restrained emotions.

During the same year, in July 1941, when WWII was already under way, Edvard's father, composer Mikhail Mirzayan (the discrepancy in the spelling of the last names was the result of distortion), handed the young man a poem by Azat Vshtuni (1894-1958), "Hayrenik n'e kanjum" (The Country Is Calling), recommending him to set it to music. Deeply affected by the text, Mirzoyan composed the song and enthusiastically took it to the Composers Union for their approval. Unfortunately, the work was severely criticized — including his teacher Professor Vardges Talyan — for not being sufficiently Armenian or interesting enough.

An engaging raconteur, Mirzoyan continues the story, "A few days later, I came across Karo Zakaryan, the conductor of the State Radio Chorus, who inquired if I had composed any songs related to the war. 'Not really,' I replied, 'except for one song which the Composers Union deemed unsuccessful.' 'Make sure to send it to me,' Zakaryan replied." "I delivered the music to him at once," Mirzoyan added. "I was astonished when the following day Mr. Alkhazyan, who sang bass in Zakaryan's chorus, approached me and said, 'Oh my! What a great song you've written.' I had given the music to Karo Zakaryan only the day before and today they were singing its praises. They had learned and performed it at once."

"Hayrenik n'e kanjum" became familiar throughout Armenia in its version for choir. It was performed in schools, by professional choruses and often on the radio. Here it is worth mentioning that by 1942, the song was so widely known that conductor Konstantin Sarajyan asked composer Alexander Harutyunyan to orchestrate it to make it even more festive. During that time, Mirzoyan was in the army in Leninakan [now Gyumri] and was unable to do the instrumentation himself; regrettably, the orchestral score is now lost.

However, Mirzoyan vividly remembers the day when, in a radio announcement, the Supreme Commander of the Soviet Army declared a counter-offensive against the German forces. This dec-

laration was followed by a famous patriotic song entitled “Svyashchennaya Voyna” (Sacred War), by Alexander Aleksandrov, composer of the Hymn of the Soviet Union. Mirzoyan continues, “Two hours after the Russian language announcement came the call-to-arms in Armenian. And this was followed by my ‘Hayrenik n’e kanjum’ instead.”

In 1944, Mirzoyan composed a new romance, “Du haskatsar” (You Understood), based on a text by Vahan Teryan (1885-1920). Once more, it was inspired by love for a lady Mirzoyan admired. The romance was not premiered for a long time. But the composer remembers with great fondness a performance by Elisabeth Pehlivanian in Los Angeles. He adds, “She sang it in such a way that, for the first time in my life I said to myself, ‘it’s not for nothing that I have composed this piece. No regrets whatsoever’.” Indeed, “Du haskatsar” is an exultation of the fervor of love crying aloud for recognition and fulfillment.

Another fascinating story has to do with “Garnan yerg” (Spring Song), an arrangement of a folk melody. In 1950, composer Delemak Avetisyan, who was in charge of the music desk at the Institute of Folk Arts of Armenia asked Mirzoyan to adapt “Garnan yerg” for chorus. “I must have fulfilled the assignment; but I don’t recall much about it now,” says Mirzoyan. Years later, one day, violinist Ruben Aharonian (now a member of the Borodin Quartet) asked me if I had written a song about springtime. I said, “No.” “I will prove to you that you have,” Ruben joked. Aharonian who had just returned from a concert tour in the German Democratic Republic (East Germany) showed me an LP that contained my “Garnan yerg” alongside a host of other folk music from twenty-one nations of the world. “He had come across it in a record store in Germany and bought it to surprise me,” Mirzoyan continued. (Let me add parenthetically that one of the good things for the arts in the Soviet system was its penchant for publishing a great deal of material, which would then be sent systematically throughout the world. That’s how Mirzoyan’s work probably reached East Germany.)

“Festivalayin vals” (Festive Waltz) was written in 1956 on the occasion of the Festival of Democratic Youth. During one of the meetings, the chairman of the arts committee Hakob Khanchyan raised the issue of a shortage of good songs by Armenian composers. Poet Gegham Saryan (1902-1976) was also at the meeting. “On the spot, I took out a blank page, drew a musical staff and composed the melody of the ‘Vals’, ” added Mirzoyan. “At the close of the meeting, I approached Gegham and asked him to write a text to go with my ‘Vals.’ Initially, he did not respond in the affirmative, for it is generally the poetry that is set to music, not the other way around. I insisted; he gave in. So he and I went to his house and created the text together.” The song is dedicated to soprano Datevik Sazantaryan and was premiered by her.

“Verhush” (Remembrance), yet another romance by Mirzoyan, was composed during the summer of 1974 in Dilijan, Armenia, an artists’ colony. As the composer explains, one day he was visiting composer Alexandre Ajemyan in his cottage and was spontaneously inspired to create a melody on the piano, complete with harmonies. Ajemyan loved it, finding it quite vocal in nature and suggested turning it into a song. Encouraged, Mirzoyan played the music to Silva Kaputikyan (1919-2006), the poetess, who during that time was living in a nearby cottage. He asked her if she would write an appropriate text. Like Gegham Saryan, Kaputikian was not initially enthusiastic about the idea. Thankfully, she changed her mind (they were school chums) and wrote a beautiful poem to go with the music. The romance has often been performed since then. “Verhush,” with its languid waltz rhythm, subtly reflects the paradoxical musings of a lover, vaguely captivated by a vision of beauty that may signify “woe or delight.”

Another fascinating story involves a poem by Yeghishe Charents (1897-1937) and Mirzoyan’s musical setting of it. On the occasion of the poet’s eightieth birthday in 1977, a competition was announced for the best song composed on a text by Charents. Among many participants, Mirzoyan also entered a work entitled “Hima hishum em” (I Now Remember), a verse written when Charents was only 23 years old. According to the rules of the contest, the winner was selected by listening to a live performance of the submitted work. During the finals, tenor Gegham Grigoryan was the singer, with Mirzoyan at the piano. “Hima hishum em” won first prize.

Unfortunately the piano part was lost at some point and the work remained unperformed and unknown. Recently, while organizing Mirzoyan's papers, an archivist came across a cassette tape. When played, it was discovered that the recording was an informal rehearsal of the Charents piece. The version printed here is partly based on the cassette and partly on the composer's reworking of the original material.

The last vocal composition by Mirzoyan is a setting of four verses written by various Chinese poets about the four seasons: "Garun" (Spring) by Bai Juyi (772–846); "Amar" (Summer) by Bai Pu (1226-1306); "Ashun" (Autumn) by Li Bai (701-762); "Dzmer" (Winter) by Zhang Kejiu (1270-1348). They are translated into Armenian from a Russian collection, published in Moscow in 1984.

The "Four Seasons" on Chinese poems were composed between 1999 and 2006. Stylistically, they are radically different from anything else Mirzoyan has written. The music is acerbic, enigmatic and epigrammatic. The melodic language is angular; the rhythmic pulse spasmodic; the harmonic vocabulary constrained; the texture sparse. The overall effect, however, is stunning. Daniel Yerazhisht provided the Armenian translations, with the exception of "Garun," translated by Henrik Sevan. The complete set was premiered by Nune Badalyan in 2006 during Mirzoyan's eighty-fifth anniversary celebrations.

This introduction is based on an interview I had with Mirzoyan in June of 2007 in his dacha at Karashamb. At the time of our talk, the composer was working on an *a cappella* work for mixed chorus. At the time of this writing, Mirzoyan is still working on the choral composition.

**SAHAN ARZRUNI**

# ԱՍՈՒՄ ԵՆ, ԹԵ...



Խոսք՝ Ավ. Իսահակյանի

Երաժշտ.՝ Էդ. Սիրզյանի

*Andante con dolore*

Canto

P-no

a tempo

*p*

Ա -սում են, թէ՝ դու այն - պես մո - ռա - ցել են

*p*

*fr*

8-

ինձ, այս - պես,  
որ երբ ա - նուն են տա - լիս,

հա - զիվ միտ - քըդ եմ զա - լիս:  
rit. a tempo

dim.  
rit.

Più mosso  
*mf*

Բայց, նա - զե - լիս, ձեր քա - կում

αγάν ιη - ημιν έτη ηέν δωη - ληνιδ.

*cresc.*

n - nh      nh - nh      nh - nh      nh  
q - q - q - q

6                6                6                6

*cresc.*

6                6                6                6

Musical score for 'Mélo' by Debussy, page 10, showing vocal and piano parts. The vocal line is in soprano C major, and the piano accompaniment is in basso continuo C major.

**Vocal Line:**

- Measures 1-4: Melodic line consisting of eighth-note pairs followed by a sixteenth-note pair.
- Measure 5: Melodic line consisting of eighth-note pairs followed by a sixteenth-note pair.

**Piano Accompaniment (Basso Continuo):**

- Measures 1-4: Bass line with sustained notes and eighth-note chords.
- Measure 5: Bass line with eighth-note chords.

**Text:**

մեջ դեռ այս - օր

կի - զող կը - բակ է վառ - վել

cresc.

3 6 6

p. f.

35259

Musical score for piano, featuring five systems of music. The score includes treble and bass staves, dynamic markings like *ff*, *f*, *poco*, and *dim.*, and performance instructions like '3' and '6'. The score is numbered 35259 on the left.

*ff*

*f*

*poco a poco*

*dim.*

*poco rit.*

Tempo I

*p*

լիս:

*pp*

*a tempo*  
*p*

Ախ, ի - րավ է  
 դու այն - պես  
 մո - ռա - ցել ես

*a tempo*  
*p*

ինձ այն - պես,  
 որ երբ ա - նուն են տա - լիս,  
 հա - զիվ

միտ - քող եմ գա - լիս,  
 ախ, ի - րավ է:

1939

\* \* \*

Ասում են, թէ՝ դու այնպես  
Մոռացել ես ինձ այնպես,  
Որ, երբ անունս են տալիս,  
Հազիվ միտքդ եմ գալիս:

Բայց, նազելի՞ս, ձեր քակում  
Այն լորին է դեռ ծաղկում,  
Որի քնքուշ բույրի մեջ  
Քեզ գրկեցի սիրատենչ:

Ու գրկիս մեջ այսօր դեռ  
Կիզող կրակ է վառվել,  
Իսկ երբ անունդ են տալիս,  
Սիրտս արյուն է լալիս:

Ախ, իրա՞վ է՝ դու այնպես  
Մոռացել ես ինձ այնպես,  
Որ երբ անունս են տալիս,  
Հազիվ միտքդ եմ գալիս...

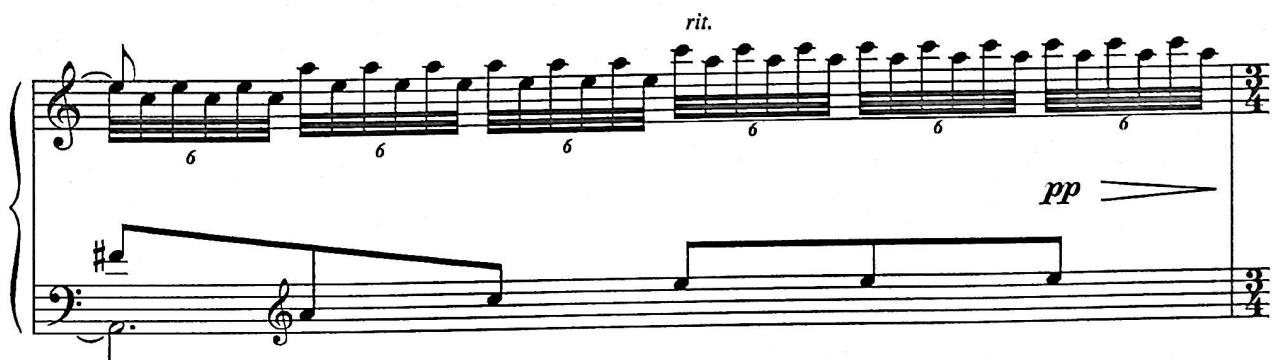
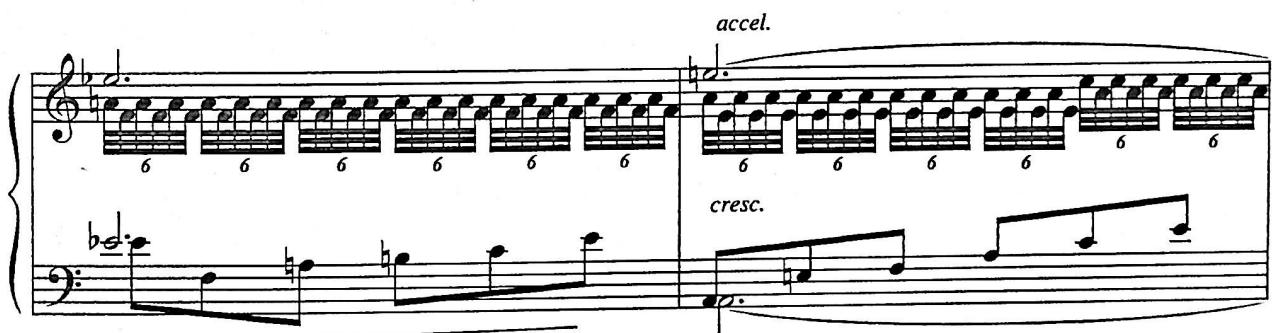
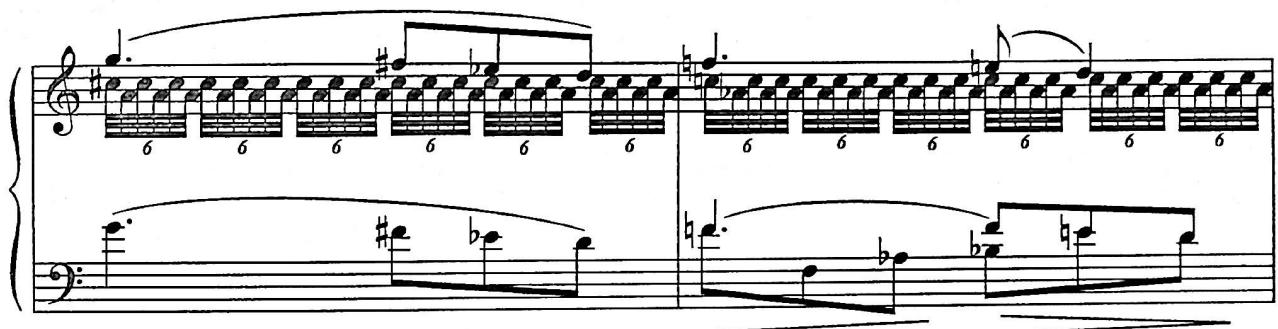
*Ավ. Խսահակյան  
Վեմետիկ*

# ԵՐԱԶ ՏԵՍՈՒ

Խոսք՝ Ավ. Իսահակյանի

երաժշտ.՝ Էդ. Միրզոյանի

*Con amore*

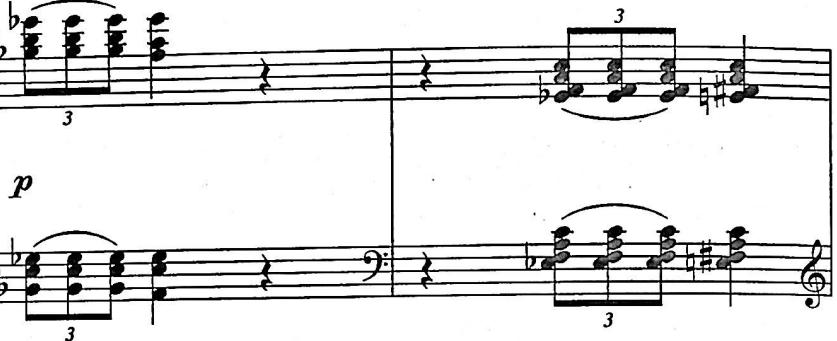


*Con amore*



Ե - բազ տե - սա -

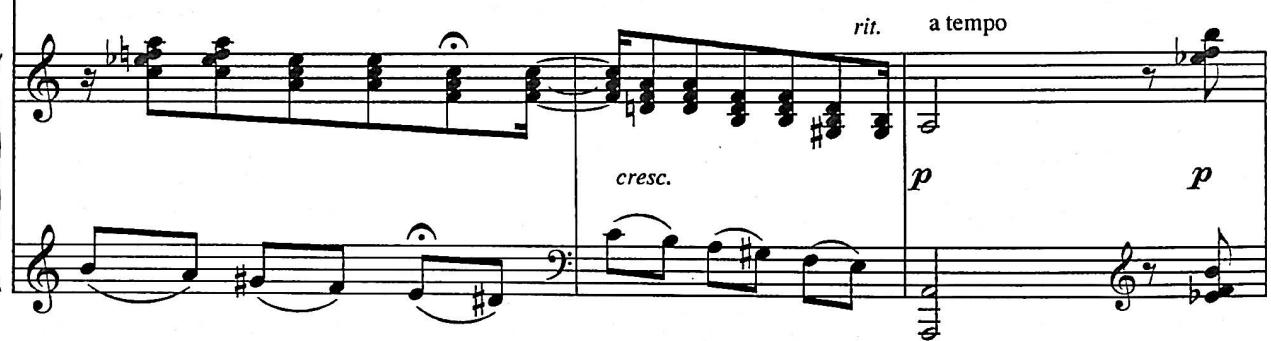
ձեր տան ա - ռաջ



գու - լալ աղ - բյուր կը - բը - խեր.

*rit. a tempo*

ձե - նը մեղ - միկ,



*cresc.*

*rit. a tempo*

*p*

*p*

*p*



քաղ - ցրա - կար - կաչ

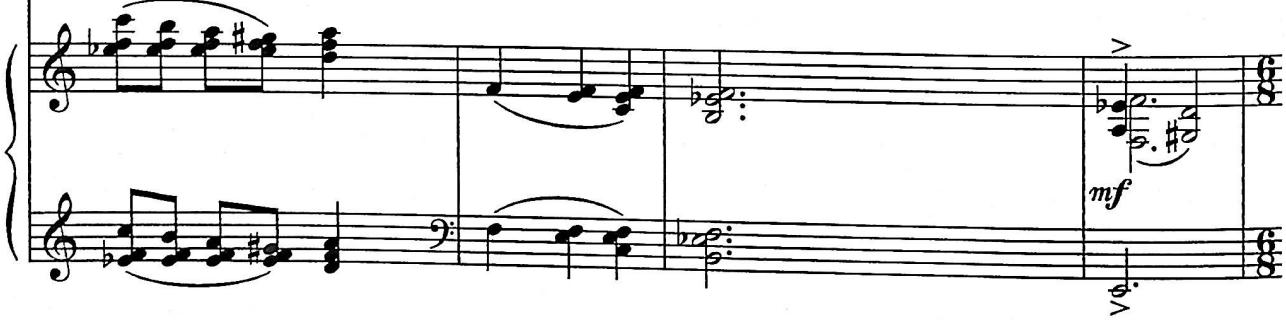
չորս ոյն ծովի - ծովի ծաղ - կունք եր:

>

*mf*

6

8



ձե - նը մեղ - միկ, քաղ - ցրա - կար - կաչ,

չորս դիմ ծուփ - ծուփ ծաղ - կումբ էր:

*diminuendo* *pp*

*Con anima*

*mf*

Զուր խը - մե - լու

դու - ռըդ ե - կա, պա - պակ է - յի ու ծա - րակ,

զինջ աղ - բյու - րը, մեկ էլ տե - սա, ցա - մաք կըտ - րակ,

*cresc.*

*rit.*

բար դա - ռավ:  
Զինջ աղ - բյու - բը  
բար դա - ռավ:

*f*

U... U...

*mf*

*poco a poco rit.*

U... *poco a poco rit.*

*mf*

քար դա - ռավ:

2

*rit.*

*pp*

*mf*

8-

a tempo

*p*

Քը - նից զարբ - նա, -      սիրտս էր տըր - տում.

*p*

Musical score page 1. The top staff shows a melody in G major with lyrics in Armenian: "այս, ես շատ վաս ե - րազ է. - Ծա - րավմ' ես եմ". The middle staff consists of bass and piano parts. The bottom staff shows a continuation of the melody.

Musical score page 2. The top staff continues the melody in G major with lyrics: "աղ - բյու - րը՝ դում. սերդի ինձ հա - մար ցամ - քել". The middle staff shows a piano part with dynamic markings *pp* and *p*. The bottom staff shows a continuation of the melody.

Musical score page 3. The top staff shows a melodic line in G major. The middle staff shows a piano part with dynamic *p* and sixteenth-note patterns. The bottom staff shows a bass line.

Musical score page 1. The top staff shows a treble clef, a key signature of one sharp, and a tempo of 6. The bottom staff shows a bass clef and a key signature of one flat. The music consists of six measures of eighth-note patterns.

Musical score page 2. The top staff shows a treble clef, a key signature of one sharp, and a tempo of 6. The bottom staff shows a bass clef and a key signature of one flat. The music consists of six measures of eighth-note patterns.

Musical score page 3. The top staff shows a treble clef, a key signature of one sharp, and a tempo of 6. The bottom staff shows a bass clef and a key signature of one flat. The music consists of six measures of eighth-note patterns. The first measure has an instruction "accel." above it. The second measure has an instruction "cresc." below it.

Musical score page 4. The top staff shows a treble clef, a key signature of one sharp, and a tempo of 6. The bottom staff shows a bass clef and a key signature of one sharp. The music consists of six measures of eighth-note patterns. The first measure has an instruction "rit." above it. The second measure has an instruction "pp" below it. The third measure has an instruction "ppp" below it. The fourth measure has an instruction "p." below it.

1941

\* \* \*

Երազ տեսա – ձեր տան առաջ  
Չուզալ աղբյուր կըքխեր.  
Չենը մեղմիկ, քաղցրակարկաչ,  
Չորս դիմ ծո՛ւփ-ծո՛ւփ ծաղկունք էր:

Չուր խմելու դրսող եկա,  
Պապակ էի ու ծարավ,  
Չինջ աղբյուրը, մեկ էլ տեսա,  
Յամաք կտրավ, քար դառավ:

Քընից զարթնա, – սիրտս էր տրտում.  
Ա՞յս, էս շա՛տ վաստ երազ է. –  
Ծարավն՝ ես եմ, աղբյուրը՝ դուն.  
Սերդ ինձ համար ցամքել է:

*Ավ. Իսահակյան  
Լայպշիգ*

# ԴՈՒ ՀԱՍԿԱՑԱՐ



Խոսք՝ Վ. Տերյանի

երաժշտ.՝ Էդ. Միրզոյանի

**Andante cantabile**

- նըս ան - սպառ.      մենք առ - հա - վետ      շըդ - թայ - ված ենք մեկ - մն -

*poco a poco cresc.*

-կու,      շըդ - թայ - ված ենք մեկ - մն - կու:

*mf*

Կյան - քըս մութ էր.

A musical score page featuring two staves. The top staff uses treble clef and has lyrics in Armenian: "hn - qիս ցա - ված" and "ու խա - վար,". The bottom staff uses bass clef and includes a dynamic marking "(sf)". Measure lines are indicated by vertical lines between the staves.

A musical score page featuring two staves. The top staff uses treble clef and has lyrics: "լ ո - թ բ ը զ ս ս". The bottom staff uses bass clef and includes a dynamic marking "ff". Measure lines are indicated by vertical lines between the staves.

A musical score page featuring two staves. The top staff uses treble clef and has lyrics: "ցակ մի - այն." and "իմ սե երկ - րում". The bottom staff uses bass clef and includes a dynamic marking "ff". Measure lines are indicated by vertical lines between the staves.

$\text{J} = \text{J}$

ժըպ - տա - ցիր դու լու - սա - վառ... և քո փայ - լով  
իմ աշ - խար - իը լու - սա -

-ցավ,  
չը - կան վի - հերմ ան - ել.

$\text{J} = \text{J}$

Քաղցր է հի - մա, լու - սա - վառ - ված, խինդ ու ցավ:

*cresc.*

*f*  
*u...*  
*f*  
*p*

*p*

*p*

*accel.*  
*ff*  
*mp*  
*bd.*

a tempo

p

Դու հաս - կա - ցար տագ - նապ - նե - ըը իմ ին -

a tempo

pp

-զու, իմ ին - զու, տըրտ - մու - թյու - - - նըս ան -

poco crescendo

-սպառ, մենք առ - հա - վետ շըդ - բայ - ված ենք մեկ - մե - կու,

շըդ - բայ - ված ենք մեկ - մե - կու, n°1

mf

A musical score page featuring three staves. The top staff is soprano, the middle staff is alto, and the bottom staff is bass. The key signature is one flat. The vocal line includes lyrics: "կա - րող է ինձ քե - զա - նից բա - ժա - նել, բա - ժա -". The bass staff provides harmonic support with sustained notes and chords.

A continuation of the musical score. The soprano and alto voices sing a melodic line with grace notes and slurs. The bass staff provides harmonic support with sustained notes and chords. Dynamics include "mf" (mezzo-forte) and "bs." (bassoon).

A continuation of the musical score. The soprano and alto voices sing a melodic line with grace notes and slurs. The bass staff provides harmonic support with sustained notes and chords.

A continuation of the musical score. The soprano and alto voices sing a melodic line with grace notes and slurs. The bass staff provides harmonic support with sustained notes and chords. Dynamics include "rit." (ritardando), "dim." (diminuendo), and "p" (pianissimo). The page number "20" is written below the bass staff.

\* \* \*

Դու հասկացար տագմապները իմ հոգու,  
Տրտմությունս աճսպառ.  
— Մենք առհավետ շղթայված ենք մեկ-մեկու:

Կյանքս մութ էր, հոգիս ցաված ու խավար,  
Եվ օրերըս — միայն ցավ.  
— Իմ սև երկրում ժպտացիր դու լուսավառ...

Եվ քո վիայլով իմ աշխարհը լուսացավ,  
Չըկան վիհերն իր ամել.  
Քաղցր է հիմա, լուսավառված, խիճդ ու ցավ.  
— Ո՞վ կարող է ինձ քեզանից քաժանել...

[1912]

Ա. Տեղյան

# ՀԻՍԱ ՀԻՇՈՒՄ ԵՄ



խոսք՝ Ե.Չարենցի

երաժշտ.՝ Էդ. Սիրզյանի

3

3 3 3 3 3 3 3 3

Հի - մա հի - շում եմ

3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3

բո - լոր օ - թե - բռս հին ու ան -

3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3

ցած, լու - սա - զարդ ու թե - վա - վիր

3 3 3

o - րե - րըս հին  
ու ան - ցած:  
Եվ բը - վում է,

3 3 3

բե նո - քա կար - կա - չե - լով այի - տի զան —  
մա - նուկ - նե -

3 3 3 3 3 3

րի նը - ման հուր —  
o - րե - րըս հին ու ան -

3 3 3 3 3 3

ցած:  
Բայց զա - լիս են նո - քա լուն,  
ու հոգ - նա -

3

քեկ, ու տը-խոր, ան-ցորդ-նե - րի պես մո-լոր -

3

օ - րե - րըս հին ու ան-ցած: Պամ - դուխտ - նե - րի նը-ման

3

այն, որ հե-ռա - ցել են վա-դուց — տուն են դառ-նում նո-րից

V

նոր օ - րե - րըս հին ու ան - ցած: Ել նըս -

տում նն, հոգ-նա - թեկ, ա - հա սըր - տիս  
 վը-րա ծեր ու հո - րան - ջում

են տը - խոր - — օ - րե - րըս իին  
 ու ան - ցած: ել

չեն կան - չում ոչ - ո - քի. մը - տո - րում են ու լլ -

ոռում. - րում են փըն-տրում ու ան - դորր — օ - րե - րըս

հին  
 ու ան - ցած:  
 3  
 poco rit.  
 Հի - մա հի - շում եմ  
 բո - լոր օ - թի - ըլս հին  
 ու ան - ցած,  
 լու - սա - զարդ  
 ու թի - վա - վոր

3

o - բե - րըս հին  
ու ան - ցած: . Եվ թը - վում է,  
բե նո - քա կար - կա - չն -

լով  
պի - տի զան —  
մա - նուկ - նե - րի նը - ման հուր — o -

բե - րըս հին  
ու ան - ցած:

*rit.*

\* \* \*

Հիմա հիշում եմ բոլոր օրերս հին ու անցած,  
Լուսագարդ ու թևավոր օրերս հին ու անցած:

Ու թվում է, քե նոքա կարկաչելով այստի զան –  
Մանուկների նման հուր – օրերս հին ու անցած:

Բայց գալիս են նոքա լո՞ւ, ու հոգնաբեկ, ու տխուր,  
Անցորդների պես մոլոր – օրերս հին ու անցած:

Պանդոխտների նման այն, որ հեռացել են վաղուց –  
Տուն են դառնում նորից նոր – օրերս հին ու անցած:

Եվ նստում են, հոգնաբեկ, ահա սրտիս վրա ծեր  
Ու հորանջում են տխուր – օրերս հին ու անցած:

Եվ չեն կանչում ոչ ոքի. մտորում են ու լռում.  
Քո՞ւն են փնտրում ու անդորր – օրերս հին ու անցած:

### Ե. Չարենց

ՎԵՐՀՈՒԾ



Խոսք՝ Ս. Կապուտիկյանի

Երաժշտ.՝ Էդ. Միրզոյանի

*Andante con amore*

իմ հե - ռա - վոր, իմ լուս կա - րուս, իմ բե - վա - վոր.





θηη δων - ρω - οων      ήηρω τι      λω - ρηρ,

ρηη ρωνδ - ρω - οων      δηηιν τι      ω - ρηρ,

ωηη,      ηηη      ρηρ - οηη      ηω - ρηηιν      ηηη      οηηρ,

իմ սուրբ, իմ նուրբ, իմ ձղն - ծա - ղիկ:

Ա - րի, մոտ ա - րի, պատ - կեր սի - րե - լի,

պահ իմ ան - մո - ռաց ես ա -

Musical score page 1. The top staff shows a soprano vocal line with lyrics "պհ: ս - թի, մոտ ա - թի,". The bottom staff shows a bassoon or double bass line with a sustained note and a melodic line above it.

Musical score page 2. The top staff shows a soprano vocal line with lyrics "պատ-կեր սի - թե - լի, պահ իմ". The bottom staff shows a bassoon or double bass line with sustained notes and melodic lines.

Musical score page 3. The top staff shows a soprano vocal line with lyrics "ան - մն - ռաց ես ա - թի:". The bottom staff shows a bassoon or double bass line with sustained notes and melodic lines.

### ՎԵՐՀՈՒԾ

Իմ հեռավոր, իմ լուս կարուտ,  
Իմ թևավոր, իմ հուշ աղոտ:  
Ախ, այս գիշեր,  
Սուս եկ, իմ սեր,  
Իմ լույս, իմ աստղ, իմ առավոտ:

Արի, մոտ արի,  
Պատկեր սիրելի,  
Պահ իմ անմոռաց  
Ետ արի:

Թող ծանրանան հոգս ու կարիք,  
Թող քանձրանան ձյուն ու ալիք,  
Ախ, ես քեզնով  
Գարուն եմ նոր,  
Իմ սուրբ, իմ նուրբ, իմ ճնծաղիկ:

Արի, մոտ արի,  
Պատկեր սիրելի,  
Պահ իմ անմոռաց  
Ետ արի:

*Մ. Կապուտիկյան*

Նվիրվում է Դամիել Երաժշտին

# ՏԱՐՎԱ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐ

## ԳԱՐՈՒՆ



խոսք՝ Բո Ցզյույի  
բարձ՝ Հենրիկ Սևանի

Երաժշտ.՝ Էդ. Միլզոյանի

Con moto

*mf*

գա-րուն,

բո շըն-չից

ճյու-նը հալ-վեց ու գը - նաց

Վառ շո-ղե-րիդտակ

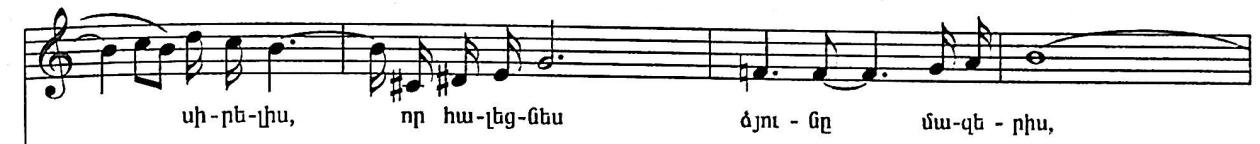
հն - դը

ե - րե - վաց:

Բայց

ան-զոր ես դու,

գա րուն,



ԱՄԱՆ

խոր՝ բն Պու-ի  
քարզ՝ Դամիել Երածշտի

*Con fuoco*

*Moderato gusto*

Սպա է, կաղ կում է նու, հեռ վից ծն-

բում է լուտուսի բույրը: Անշարժ մակույկ ներն ունելի կին, հնվակ գըտնեմ, փրուկ վեմ հատակ կին ա...

# ԱՇՈՒՆ

յանը՝ Լի Բո-ի  
բարգ.՝ Դանիել Եղածշտի

Scherzando

meno mosso

più mosso

հա - րա - վա - յին լը - ճա - կում

a tempo

խա - դա - դու - թյուն է ու զով, լր - տոսն ինչ - որ

քան է ու զում ներ - շըն - չեւ որ հն - զիս էլ լոց -

վի մեղ-միկ քա - խի - ծով:

Rea.

\*  
2006

# ՉՄԵՌ

խոսք՝ Չժան Կեցզյուի  
քարգ՝ Դանիել Երաժշտի

**Energico**



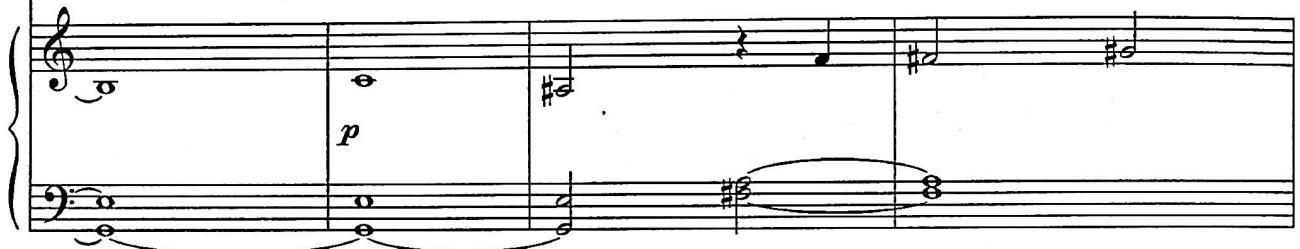
**meno mosso**



Energico



իսկ վը - բա - նում ոս - կե - գույն աղ - ջիկ - ներն են



կա - բա - պում, բա - սե - բը զի - նով լոց պում, վա - բա - գույրն է վար իշ -



meno mosso



Տե. \*  
2006

\* \* \*

Գարուն, քո շնչից  
Զյունը հալվեց ու գնաց  
Վառ շողերիդ տակ հողը երևաց:

Բայց անզոր ես դու,  
Գարուն, սիրելիս,  
Որ հալեցնես  
Զյունը մազերիս:

*Բո Յզյու (772-846 թթ.)*

Արև է, հուր է, ծաղկում է նոտը,  
Հեռվից ծորում է լոտոսի բույրը:  
Անշարժ մակույկներ ուտենու տակին,  
Հովանի գտնեն, փուլեամ հատակին:

*Բո Պո (XIII-XIV դդ.)*

Կարկաչահոս առվակում աշնան  
լուսինն է ծորում, հարավային լճակում  
խաղաղություն է ու զով,  
լոտոսն ինչ որ բան է ուզում ներշնչել  
որ հոգիս էլ լցվի մեղմիկ թախիծով:

*Lh Բո (701-762 թթ.)*

Չամիներն են ոռնում,  
ամպերը ծառս-ծառս թռչում,  
երկնքի մութ խորքերից  
բանձր ձյուն է վար թափում,  
խև վլանում ոսկեգույն  
աղջիկներն են կաքավում,  
բասերը գինով լցվում,  
վարագույրն է վար իշնում,  
գինովցած ենք և ուրախ:

*Չժան Կեցյու (XII-XIV դդ.)*

# ՀԱՅՐԵՆԻՔՆ Է ԿԱՆՉՈՒՄ



Խոսք՝ Ա. Վշտումուն

երաժշտ.՝ Էդ. Սիրողյանի

*Tempo di marcia*

Musical score page 1. It consists of three staves. The top staff is a treble clef staff with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a treble clef staff with a key signature of one sharp (F#), and it has a dynamic marking 'f'. The bottom staff is a bass clef staff with a key signature of one sharp (F#). The music is in common time.

Musical score page 2. It consists of three staves. The top staff is a treble clef staff with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a treble clef staff with a key signature of one sharp (F#). The bottom staff is a bass clef staff with a key signature of one sharp (F#). The dynamic marking 'p' is present above the middle staff. The lyrics 'Հայ - բե-' are written below the middle staff.

Musical score page 3. It consists of three staves. The top staff is a treble clef staff with a key signature of one sharp (F#). The middle staff is a treble clef staff with a key signature of one sharp (F#). The bottom staff is a bass clef staff with a key signature of one sharp (F#). The lyrics 'նիքն է կան - չում իր առ - յուծ զա - վա - կաց, Եվ կուռ' are written below the top staff.

կան - չը նը - րա փո - քո - րիկ ու ցա - սում, Սի - քի -

This section contains four staves of musical notation. The top staff has a treble clef, the second has an alto clef, and the bottom two have bass clefs. Measure 1 starts with a quarter note followed by a dotted half note. Measure 2 starts with a quarter note followed by a dotted half note. Measure 3 starts with a quarter note followed by a dotted half note. Measure 4 starts with a quarter note followed by a dotted half note.

թից մինչ Կար - պատ ու մին - չն վեհ Ա - րա - զած, Զի - նա -

This section contains four staves of musical notation. The top staff has a treble clef, the second has an alto clef, and the bottom two have bass clefs. Measure 5 starts with a quarter note followed by a dotted half note. Measure 6 starts with a quarter note followed by a dotted half note. Measure 7 starts with a quarter note followed by a dotted half note. Measure 8 starts with a quarter note followed by a dotted half note.

վառ վեր ե լան մի - լիոն - ներ դյու - ցա - զում: Վեր ե - լան մի - լիոն - ներ դյու - ցա -

This section contains four staves of musical notation. The top staff has a treble clef, the second has an alto clef, and the bottom two have bass clefs. Measure 9 starts with a quarter note followed by a dotted half note. Measure 10 starts with a quarter note followed by a dotted half note. Measure 11 starts with a quarter note followed by a dotted half note. Measure 12 starts with a quarter note followed by a dotted half note.

1941

### ՀԱՅՐԵՆԻՔՆ Է ԿԱՆՉՈՒՄ

Հայրենիքն է կանչում իր առյուծ զավակաց,  
Եվ կուռ կանչը նրա փոքրիկ ու ցասում,  
Սիրիքից մինչ Կարպատ ու մինչև Վեհ Արագած,  
Զինավառ վեր ելան միլիոններ դյուցազուն,  
Վեր ելան միլիոններ դյուցազուն:

Աներեր հավատով, վրեժով մեր ատող,  
Անձնազոհ ու արի՝ մենք ելանք պայքարի,  
Թող կորչեն վախսկումներ և հոգիներ վիհատող,  
Մահ նրան, ով որ մեզ այս կովում խանգարի,  
Մահ նրան, ով որ մեզ խանգարի:

Դե առաջ, լմկելներ, ամնահանջ, անվեհեր,  
Սեր երկիրն է խուժում դավադիր թշնամին,  
Մենք սովոր ենք կովի, մենք հաղթել ենք հավետ,  
Կհաղթենք այս անգամ մենք խիզախ պայքարում,  
Կհաղթենք մենք խիզախ պայքարով:

*A. Վշտումի*

# ԳԱՐՆԱՆ ԵՐԳ

Ժողովրդական

մշակումը՝ Էդ. Միրզյանի

**Vivo**

S.I. *mp*  
գա - բուն բաց - վե,  
Ա - բելն ն - լավ  
ծաղ - կե վարդն ու  
ու անց կա - ցավ

S.II.

A.I. *p*  
նւ, նւ, նւ, նւ, simile

A.II. *p*  
նւ, նւ, նւ, նւ, simile

*mp*  
մա - նու - շակ,  
սա - րի տակ,  
ջը - բերն ա - նուշ  
լուս - նի բո - լոր  
կը - գըլ - զը - լան  
ցո - լաց բըռ - նեց  
թը - փի տակ.  
ա - նուշ բակ,  
ես հավք ե - դա.  
*f*  
մա - նու - շակ,  
սա - րի տակ,  
ջը - բերն ա - նուշ  
լուս - նի բո - լոր  
կը - գըլ - զը - լան  
ցո - լաց բըռ - նեց  
թը - փի տակ.  
ա - նուշ բակ,  
ես հավք ե - դա.  
*f*  
մա - նու - շակ,  
սա - րի տակ,  
ջը - բերն ա - նուշ  
լուս - նի բո - լոր  
կը - գըլ - զը - լան  
ցո - լաց բըռ - նեց  
թը - փի տակ.  
ա - նուշ բակ,  
ես ես հավք  
*mf*  
մա - նու - շակ,  
սա - րի տակ,  
ջը - բերն ա - նուշ  
լուս - նի բո - լոր  
կը - գըլ - զը - լան  
ցո - լաց բըռ - նեց  
թը - փի տակ.  
ա - նուշ բակ,  
ես ես հավք  
*mf*

*p*  
ե - կա բա - ռա  
ե - կա բա - ռա  
ծա - ռի տակ.  
պա - տի տակ.  
սի - բուն աղ - ջիկ  
սի - բուն աղ - ջիկ,  
շո - րոր կու - զար  
ա - նուշ բը - նն  
վար - ռի տակ:  
լուս - նի տակ:  
*p*  
ե - դա  
ե - դա  
ծա - ռի տակ.  
պա - տի տակ.  
սի - բուն  
սի - բուն  
աղ - ջիկ.  
աղ - ջիկ.  
վար - ռի տակ:  
լուս - նի տակ:  
simile

*f*

Սի - րու - նի մեջըն է նա - զուկ ու բա - րակ, իր ու - տե - լիք ծիլ - ծիլ մեղը

Սի - րու - նի մեջըն է նա - զուկ ու բա - րակ, իր ու - տե - լիք ծիլ - ծիլ մեղը

Սի - րու - նի մեջըն է նա - զուկ ու բա - րակ, իր ու - տե - լիք ծիլ - ծիլ մեղը

Սի - րու - նի մեջըն է նա - զուկ ու բա - րակ, իր ու - տե - լիք ծիլ - ծիլ մեղը

Սի - րու - նի մեջըն է նա - զուկ ու բա - րակ, իր ու - տե - լիք ծիլ - ծիլ մեղը

*pp*

ու կա - րազ, եր - կինքն ամպ է ինչ գար - նան ա նուշ ե - րակ. սի - րուն աղ - ջիկ

*pp*

ու կա - րազ, եր - կինք է գար - նան ե - րակ. սի - րուն աղ - ջիկ

*pp*

ու կա - րազ, եր - կինքն ամպ է ինչ գար - նան նուշ ե - րակ. սըր - տիս մեջ լց -

ու կա - րազ, եր - կինքն ամպ է ինչ գար - նան նուշ ե - րակ. սի - րուն աղ - ջիկ

*mp*

դու ես իմ բարկ ա - րե - զակ: սըր - տիս մեջ լց - վել է մի բուռ վառ կը - րակ:

վել մի բուռ ա - րե - զակ: սըր - տիս մեջ լց - վել մի բուռ վառ կը - րակ:

վել մի բուռ ա - րե - զակ: սըր - տիս մեջ լց - վել մի բուռ վառ կը - րակ:

վել մի բուռ ա - րե - զակ: սըր - տիս մեջ լց - վել մի բուռ վառ կը - րակ:

1950

\* \* \*

Գարուն բացվե, ծաղկե վարդն ու մանուշակ,  
Զրերն անուշ կգլուխ թվի տակ.  
Ես հավք եղա, եկա քառա ծառի տակ.  
Սիրուն աղջիկ շորոր կուգար վարդի տակ:

Կրկներգ՝ Սիրունի մեջքն է նազուկ ու բարակ,  
Իր ուտելիք ծիլ-ծիլ մեղը ու կարագ,  
Երկինքն ամայ է, ինչ զարնան անուշ երակ.  
Սիրուն աղջիկ դու ես իմ բարկ արեգակ:

Արևն ելավ ու անց կացավ սարի տակ,  
Լուսնի բոյոր ցոլաց բռնեց անուշ բակ,  
Ես հավք եղա, եկա քառա պատի տակ.  
Սիրուն աղջիկ, անուշ քնն լուսնի տակ.

Կրկներգ՝ Սիրունի մեջքն է նազուկ ու բարակ,  
Իր ուտելիք ծիլ-ծիլ մեղը ու կարագ,  
Երկինքն ամայ է, ինչ զարնան անուշ երակ.  
Սրտիս մեջ լցվել է մի բուտ վառ կրակ:

Նվիրվում՝ Տ. Սաղամդարյանին

## ՖԵՍԻՎԱԼԱՅԻՆ ՎԱԼՈ



Խոսք՝ Գ. Սարյանի

երաժշտ.՝ Եղ. Միրզյանի

Tempo di valse

Musical score for the first system, labeled "Tempo di valse". The score consists of two staves. The top staff is in treble clef, 3/4 time, and dynamic "f". The bottom staff is in bass clef, 2/4 time. The music features various chords and notes, primarily in G major and A minor.

Musical score for the second system. The top staff is in treble clef, 2/4 time, dynamic "mf". The bottom staff is in bass clef, 2/4 time. The music continues with chords and notes, with a "simile" instruction appearing near the end of the staff.

Musical score for the third system. The top staff is in treble clef, 2/4 time. The bottom staff is in bass clef, 2/4 time. The music concludes with a series of chords.

Treble clef, key signature of two sharps, common time. The vocal line consists of eighth and sixteenth notes. The lyrics are: Տուր ձեռ - քըդ թան - կա - զին, ձեռ - քըդ հա - բա - . The piano accompaniment provides harmonic support with sustained chords.

The vocal line continues with eighth and sixteenth notes. The lyrics are: -զատ, քող ջինջ մեր հո - զին. The piano accompaniment maintains the harmonic structure.

The vocal line begins with a dotted half note followed by eighth and sixteenth notes. The lyrics are: միշտ ցըն - ծա ա - զատ: Սերն է. The piano accompaniment continues to provide harmonic support.

The vocal line consists of eighth and sixteenth notes. The lyrics are: միշտ ցըն - ծա ա - զատ: Սերն է. The piano accompaniment maintains the harmonic structure.

The vocal line begins with a dotted half note followed by eighth and sixteenth notes. The lyrics are: միշտ ցըն - ծա ա - զատ: Սերն է. The piano accompaniment continues to provide harmonic support.

The vocal line consists of eighth and sixteenth notes. The lyrics are: միշտ ցըն - ծա ա - զատ: Սերն է. The piano accompaniment maintains the harmonic structure.

վառ ծաղ - կում, սիրտն է սեր եր - գում,

This page contains two staves of musical notation. The top staff is for the voice, starting with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The lyrics 'վառ ծաղ - կում, սիրտն է սեր եր - գում,' are written below the notes. The bottom staff is for the piano, showing harmonic progression with various chords.

տոն է խըն - դու - բյան մեր Հայ - րե - նի -

This page contains two staves of musical notation. The top staff is for the voice, starting with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The lyrics 'տոն է խըն - դու - բյան մեր Հայ - րե - նի -' are written below the notes. The bottom staff is for the piano, showing harmonic progression with various chords.

քում: Սեր երգն է միշտ զը -

This page contains two staves of musical notation. The top staff is for the voice, starting with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The lyrics 'քում: Սեր երգն է միշտ զը -' are written below the notes. The bottom staff is for the piano, showing harmonic progression with various chords. A dynamic marking 'f' (fortissimo) is present above the piano staff.

A musical score page featuring two staves. The top staff uses soprano clef and has lyrics in Armenian: "-վարը, մեր կյան - քը եր - ջա - նիկ". The bottom staff uses bass clef and provides harmonic support with chords. The key signature changes from G major to D major.

A musical score page featuring two staves. The top staff uses soprano clef and has lyrics: "ու եր - զը այդ հը - պարտ քո". The bottom staff uses bass clef and includes dynamic markings like *mf*.

A musical score page featuring two staves. The top staff uses soprano clef and has lyrics: "գովբն է, Հայ - րե - նիք:". The bottom staff uses bass clef and includes dynamic markings like *cresc.*. Measure numbers 1.2. and 3. are indicated above the staves.



1956

### ՖԵՍԻՎԱԼԱՅԻՆ ՎԱԼՈ

Տուր ձեռքդ թանկագին,  
Ձեռքդ հարազատ,  
Թող ջինջ մեր հոգին,  
Միշտ ցնծա ազատ:  
Սերն է վառ ծաղկում,  
Սիրուն է սեր երգում,  
Տոն է խնդության  
Սեր Հայրենիքում:

Կրկներգ՝ Սեր երգն է միշտ զվարք,  
Սեր կյանքը երջանիկ  
Ու երգը այդ հպարտ  
Չո գովքն է, Հայրենիք:

Անխախտ երբայրության  
Դրոշն է մեր ձեռքին,  
Թող սար, ձոր քննան  
Զայն տան մեր երգին:  
Խինդ է անսահման  
Ամեն մի հոգում,  
Տոն է խնդության  
Սեր Հայրենիքում:

Կրկներգ

Սեր երքն է խանդավառ,  
Սարն է առաջում,  
Սենք հանց մի անտառ  
Երգ ենք շառաչում:  
Լույս է անսահման  
Սեր սրտում, հոգում,  
Տոն է խնդության  
Սեր Հայրենիքում:

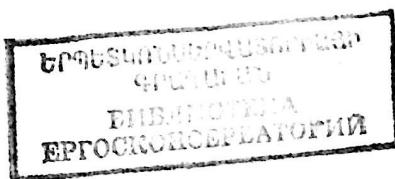
Կրկներգ

*Գ. Սարյան*

## ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ . СОДЕРЖАНИЕ . CONTENT

Ասում եմ, թե...	Говорят что...	They Say	13
Երազ տեսա	Мне снился сон	I Had a Dream	21
Դու հասկացաք	Ты поняла	You Understood	30
Հիմա հիշում եմ	Теперь я вспоминаю	I Now Remember	38
Վերինչ	Воспоминание	Remembrance	45
Տարվա եղանակներ	Времена года	Four Seasons	
Գարուն	Весна	Spring	52
Ամառ	Лето	Summer	54
Աշուն	Осень	Autumn	55
Զմեռ	Зима	Winter	57
Հայրենիքն է կանչում	Родина зовет	The Country Is Calling	60
Գարնան երգ	Весенняя песня	Spring Song	63
Ֆեստիվալային պալս	Фестивальный вальс	Festive Waltz	66

6543



ԷԴՎԱՐԴ ՄԻՐԶՈՅԱՆ  
Վոկալ ստեղծագործություններ

Նոտաների շարվածքը և ձևավորումը՝ Արտաշես Բաբուրյանի  
Նախաբանի հայերեն և ռուսերեն թարգմանությունը՝ Արծվի Բախչինյանի  
Տպագրությունը՝ «Անարաս» տպարանի

Գյուղականության և արվեստի թանգարանի հրատարակչություն  
Երևան, Արամի 1

